

Landskap: *Dalarna* Upptecknare: *Birgitta Ljungdahl, Lund*
 Härad: *Leksands tg* Berättare: *Maria Gård, Leksands*
 Socken: *Leksand* Berättarens yrke: *fru*
 Uppteckningsår: *1964* Född år *1895* i *Leksands, Leksands m.*

Julklappar och jultomte. s. 1-3.

LLF 48

Mojstäng m. m. s. 3-5.
(även vid jäboden)

" 46

Bröllop och bröllopseder. s. 6-13.

" 52

Julklappar och Jultomte

Under min barndom fanns varken jultomte eller julklappar. Vi var ju fattiga ju att ha råd med att ge varandra presenter. Möjligen kunde vi till Jul få något hemlaggjut som var till nytta för oss, såsom yllesockor eller yllebantar. En glesis till oss var på Julefton hade nämligen minnet jag, och då var det stor glädje bland oss barn.

Däremot kunde det göras sebra festligt på Julefton, vad man beträffar. Då varbader riktigt gott starkt kaffe med nybakade linpskivor till. På korten åt vi lit fisk och gröt och efter måltiden hade vi

en stilla högtidsstund vid matbordet
då far tog fram Bibeln och läste
högt ur den för oss. På bordet fram-
för honom stod levande ljus tända.

Ljuren skulle man särskilt
se till på Julaftonskvällen och ge dem
lite mer än den dagliga ransonen.
Någon gröt kan jag däremot inte
minnas att vi någonsin satte ut
till torcket småfolk i ^{stall eller brunnsgård} ~~stall~~ ~~brunnsgård~~
julk när i byden annars trodde
jag. Men vi trodde vi ^{någon} ~~alltid~~ på
sant där övernaturligt.

På Juldags tidiga mor-
gon gick vi alla i familjen alltid
i Julotta. Den hölls i Missionshuset,
som ligger närmare till för oss än
Leksands kyrka.

Något Staffansfirande vid Juleu-
föreläsning inte, inte heller julasjörö
eller julbockar. Däremot firade An-
ders-dagen (siste nov.) och Anna-da-
gen (9:e dec.) Då gick alla barn ur
gård i gård i bein och sjöng för
den som hette Anders, resp. Anna,
i de olika gårdarna. Barnen var
utklädda och sin belöning för kläd-
seln och sången fick barnen gifter
av den som hette vilken de varit och
sjungit.

Midsoomar- och Midsoomarbruk

L.4.F.46.

Oven under min barndom fanns nej-
stäng, liksom den funnits många genera-
tioner bakåt i tiden. Midsoomarstängur

kläddande och resande skedde på samma sätt för i mina främlars barndom, som det är nu.

Det var alltid de gamla som skulle klä majstången. Den togs då alltid ned en vecka innan Midsommars. På Midsommarafton kläddes den så med blommor och grönt, gröna kransar, ringar, samt till sist en vimpel (eller fler) i toppen. Denna vimpel skulle symbolisera varje under året nyinfångat åkerstreck i byn.

Majstången reses på Midsommarafton medelst "gafflar" under stöj och glans, sång och nyckel musik av spelarna från trakten. Majstången fick sedan stå klädd så till nästa Midsommar. Någon tävlan mellan emellan den den feirste

majstången förkom ej, såvitt jag vet.
- Någon annan benämning än maj-
stång har jag aldrig hört.

Lövsålar hade vi inte i vårt
hem. Men på fäboden där jag vistades
nästan alla sommar medel min barn-
dom hade vi det. Jag var där från
4-årsåldern varje sommar med. 10 juni
och 20 augusti, ända tills jag gifte mig.
På Midsommarafton restes där både
majstång, fanns ungdomsfid lövhydda
och kona pyntades med blommor
och grönt. Jag minns särskilt att
det höjde till att äta klumpgröt
vid Midsommarafton.

Sedan med att resa majstång
hur jag ursprungligen haft majstång septe.

Bröllop och Bröllops seder

Det förekom aldrig att någon annan än brudgummen själv förde in sin brud i kyrkan.

Vigselringar litka allena änt användas då som nu. De var släta, runda av guld. Mannen hade alltid 1 ring, kvinnan 2 st. Något lån av vigselringar förekom ej. Under vardagarna, vid häst och släp samt arbete, togs vanligen vigselringarna av och lades åt sidan för att användas vid helgen eller högtider.

Någon annan ring under vardagarna användes inte för att ersätta vigselringarna.

Sporröl vet jag inte vad det är. Brudgäll hölls aldrig i vår kyrka.

Den brudpar. Blosshällare har jag aldrig
sett vid de bröllop jag varit på. Har
inte hört talas om det heller.

Vid bröllopsmiddagen var det
vissligen festligt, men maken i all-
mänhet inte så märkvärdig, utan
vanlig enkel husmanuskost. Men det
fästas att huset skulle bjuda det
bästa det fästade, vid dyl. tillfäl-
len, om ett bröllop.

Mitt hem var rätt religiöst
av sig och därför skulle allt gå så
enkelt till som möjligt. Därför fick
t.ex. inte heller sprit förekomma.

Visst hugades det vid vest-
bordet! Men tal om placering var
det aldrig - så fint var det inte!!

Maten fick naturligtvis inte lämnas
kom på tallriken - gjorde man det
var man ju ouppfostrad.

Eftersom lekarseds kyrka låg
ju långt från lakeås, kunde varken
prästen eller klockaren efteråt närva-
ra vid bröllopsmiddagen.

Musik var det inte vid målti-
den, utan det skulle gå lugnt och
stilla till när man åt. Någon dans
fickom inte heller just i mitt hem
eller i vår släkt vid brölloren. Däremot
var vi tillåtna dansa på lagan på
1:a leysningsmiddagen, då släkt och
vänner kom resande och uppvak-
tade jönselket med gåvor.
"Sängledning" har jag ej hört om.

Men att skoja med brudparet innan de gick till sägen, och t.ex. "bädda sänk" el. liknande var ej ovanligt. Annars var det inget särskilt märkvärdigt med bröllopsängen eller när de skulle in och lägga sig i den. Sägen antar jag bäddades av flickans mor för detta tillfälle.

Brudklädseln var nästan utan undantag alltid svart och dräkt. På de fär och nu. Här i dessa hakter har vit klänning använts sällan. På 1920-talet kunde jag dock ihåg att svarta brudklänningar kunde förekomma.

Brudkrona ovanligt. Nästan alltid hade bruden vit hätta för sig. Om bruden räddade barn när hon gifte

sig ansågs det som en stor skam. I allmän-
het hade hon i sånt fall "vett nog" att
vänta med att gifta sig till efter att
barnet var fött. Men om hon liksom
allt ville gifta sig innan, när hon
var på barnet än, då måste hon
gå dit i prästgården. Att gifta sig
i kyrkan under sådana omstän-
digheter kunde då ej komma på
fråga.

Brudarna i min socken
(Lapnäs) gifte sig alltid i Leksands
kyrka. De kläddes då i sin brudstall
där i Leksand av en för detta änd-
sål speciellt anlitad "påkläderska"
som också lånade bruden smy-
cken samt kasse, som hörde till
en riktig brudstallskejsel. - Något shock

i samband med brudeens klädsel
har jag inte hört om. Men det förekom
nog en hel del i den vägen, även om
inte jag har reda på det!

Öreprotar var vanligt vid bröllop.
De var av björk grå sammaren, av grå
gråvinter. En s.k. bröllopsmalla - av
björk grå sammaren, furu, grå eller
falu på vinter - restes alltid på
bröllopsgården. Överst i denna malla
(som var skalad, utom i toppen, där
en ruska satt kvar) satte en s.k.
"bröllops-flagg" fast. Den var av blå
(som en slags 4-kantig tavla) och
pyntligt målad med brudparets namn
på, datum och årtal, och utsmyckad
med vackra blomstergirlander. Dessa
⊗ = de restes av både gårdens ägare ungdomar.

Slaggen bukhades tagas ner efter bröl-
lopet och sparas i budgärets hem.
Jag har också min (dvs. "vår") kvar
(Den hänger här i husets tambur)

Vad "kockabänne" är vet jag ej.

Mallresningen kunde också kallas
för "björkdragning" i vår dialekt. Det
innebar alltså att lägga ned ett
björkträäd st. gran och skala det
så att endast toppen var kvar. Sedan
drogs trädet ^{här skogen} till gården med
häst och kulla. Den allra sista bi-
len fanns till bröllopsgården kvar.

Trädet av alla unga närmast i bogen
under uunrik, såg och glaser. Man
hade en snälla för rent budgärs. Mellan

dag med efter Tvecken, räknat från hel-
lofsdagen.

f.ö. var hela Gröblingsgårdens
lovad, både utavsnå och inne.

När det gällde giftermål fick ung-
domarna i dessa trakter även på
sin tid i stort sett bestämma själar.
Det s.k. tycklet för varandra var
huvudsakligen den mest avgö-
rande faktorn, inte på mycket
social och ekonomisk ställning
eller vad resp. parter föredrog
ansåg den hela.